

ONZE JEUGD.NU

ONZE JEUGD.NU

NIEUWS EN ADVIES VOOR ONDERWIJS,
GEMEENTEN EN JEUGDWERK

JAARGANG 11 • NUMMER 08/09-2025

De Omwenteling Radicale verkenning van kinderrechten

3 'Radicaal kiezen voor kinderrechten'

Hoofdredacteur Mark Weghorst

Foto: Romy Pleket

4 'Er is altijd een ander verhaal'

Onderzoeker en schrijver Marlene van Steensel

Foto: Loes Schleedoorn

8 'Durf kinderen de vloer te geven'

Marc Dullaert en Lars Westra (Kinderrechtencollectief)

Foto: Adriaan Backer

13 'Zet het kind centraal in beleid'

Kinderburgemeester Sara Berk en hoogleraar Koen Caminada

18 'Kindvriendelijk is een plus voor iedereen'

Esther Vreeburg (UNICEF) en Anas Kijdaa (JONG053Praatmee)

Foto: LotsofLieve

28 'Waar is onze collectieve verontwaardiging?'

Bijzonder hoogleraar Levi van Dam

Foto: Kirsten van Santen

32 Lees-, luister- en kijktips

Colofon

Onze Jeugd.NU is een uitgave van Instondo B.V.
Binnen Kalkhaven 231, 3311 JC Dordrecht
(078) 645 50 85 • info@instondo.nl • www.onzejeugd.nu

De Omwenteling – Radicale verkenning van Kinderrechten is een speciale uitgave die door OnzeJeugd.NU in samenwerking met het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid is gemaakt. De interviews zijn, met bronvermelding, vrij te delen en te vinden bij NCJ.nl/de-omwenteling

Voor De Omwenteling werkten we met een aangepaste redactie:

Eindredactie: Tasja Koning

Hoofdredactie: Mark Weghorst

Gastredactie: Aniek van den Braak en Soler Berk

Interviews: Anja Klein, in opdracht van Nederlands Centrum Jeugdgezondheid

Advertenties

Voor informatie over mogelijkheden kunt u mailen naar:
sales@instondo.nl

Abonnementenadministratie

Instondo B.V.
Binnen Kalkhaven 231, 3311 JC Dordrecht
(078) 645 50 85 • administratie@instondo.nl

Abonnementen

OnzeJeugd.NU verschijnt maandelijks (10 nummers, met gecombineerde nummers in juni/juli en augustus/september). Abonnementenprijs: € 149 inclusief btw en verzendkosten. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan en worden automatisch verlengd, tenzij deze twee maanden voor de vervaldatum schriftelijk zijn opgezegd.

Heeft u zelf suggesties voor onderwerpen of zou u willen publiceren in OnzeJeugd.NU? Stuur dan een bericht naar de hoofdredacteur Mark Weghorst, via: redactie@onzejeugd.nu.

Auteursrechten voorbehouden. Het is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgever artikelen, illustraties of schema's geheel of gedeeltelijk over te nemen. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen en suggesties houden zij zich gaarne aanbevolen. Vanwege de aard van de inhoud en het doel van deze nieuwsbrief, wordt de abonnee geacht het blad te ontvangen in verband met de uitvoering van een beroep of bedrijf.

Radicaal kiezen voor kinderrechten

De vijfde speciale uitgave van OnzeJeugd.NU: *De Omwenteling* staat in het teken van kinderrechten. De 54 artikelen van de kinderrechten bieden namelijk een goed houvast voor de morele ondergrens die we als samenleving nodig hebben. Het is tijd voor een scherpe verkenning van die ondergrenzen.

In deze *De Omwenteling* verkennen we, als speciale gastredactie, met negen bijzondere gasten, denkers en doeners, oud en jong, wat het zou betekenen als we in onze samenleving radicaal voor de kinderrechten zouden kiezen. Hoe zou samenleven er dan uitzien? Wat betekent dat op gemeenteniveau, op het niveau van een land, in verschillende thema's, in de wijk en op school?

Waar zit nog winst en wat zouden belangrijke eerste stappen zijn? Hoe zou het (kinder)levens kunnen veranderen? Wat is ons dat waard? Wat zou het betekenen voor volgende generaties? We stellen de vragen aan een zorgvuldig gekozen gezelschap dat tenminste één ding met elkaar gemeen heeft: ze kozen voor een rol in het realiseren van kinderrechten voor een zo groot mogelijke groep. We zijn benieuwd naar hun drijfveren. We zoeken in de interviews naar hoe wij hen hierbij kunnen helpen.

In deze uitgave vind je drie interviews en drie dubbelgesprekken. We interviewden Marlene van Steensel over haar jaren in jeugdzorg en

hoe dat het kindperspectief verrijkt. We spraken met Eva Saeboe over de wijze waarop gemeenten hun bijdrage kunnen leveren en we hadden een boeiend gesprek met Levi van Dam over uithuisplaatsingen. Met Marc Dullaert en Lars Westra keken we naar internationale kinderrechten en spraken we over *youth washing*. Koen Caminada wist Sara Berk uit te leggen waarom bestaanszekerheid een morele ondergrens is en Esther Vreeburg spraken we samen met Anas Kjidaâ over participatie van jonge mensen.

In *De Omwenteling* richten we ons op de brede impact van het kiezen voor de rechten van kinderen. Dus voor de grootst mogelijke groep, vooral gericht op de omgeving van de plekken waar die grote groep zich ontwikkelt. Kinderrechten leiden ook tot individuele verbeteringen als kinderen en jongeren vanuit hun eigen ervaring actief worden. We weten inmiddels dat deze kinderen en jongeren soms flink schade kunnen oplopen. Die schade willen we voorkomen en we kozen daarom voor het perspectief op impactvolle,

kinderrechtengedreven veranderingen en aanpakken. Met kinderen, voor kinderen en door kinderen.

In *De Omwenteling* verkennen we de consequenties voor de radicale keuze voor een samenleving. Wordt een samenleving immers niet gekenmerkt door de manier waarop ze met de zwaksten omgaat? Hoe ze de morele ondergrenzen stelt en ervoor zorgt dat niemand door die ondergrens zakt?

De Omwenteling wordt mogelijk gemaakt door het Harry Volker Genootschap van het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. Het Harry Volker Genootschap vond zijn naam in de eerste Nederlandse beschreven thuiszitter. Een thuiszitter die gelabeld en geïdentificeerd werd met een bedenkelijke bijnaam. Een thuiszitter die zijn "recht op leven en ontwikkeling" terugvond toen hij bij zijn echte naam herkend werd. Herkend werd als mens met geschiedenis. Dat label? We kennen Harry Volker allemaal als Kruimeltje uit het boek en de films. Ook de geïnterviewden in deze *De Omwenteling* worden met trots opgenomen in het Harry Volker Genootschap en worden onderdeel van dit netwerk van de goede actie.

Alle uitgaves van *De Omwenteling* zijn ook online beschikbaar:

www.ncj.nl/de-omwenteling

Namens de gastredactie,
Mark Weghorst, hoofdredacteur

Een deel van haar kinderjaren groeide ze op in jeugdzorg. Toch rende Marlene van Steensel als volwassene niet hard weg van die wereld. Integendeel. Als oprichter van stichting Be4you2, docent en schrijver komt ze op voor de rechten van het kind. En vecht ze tegen stigma's, misstanden en vóór nieuwe verhalen: "Ook als uithuisgeplaatste kan je goed gelukt zijn."

ONDERZOEKER EN SCHRIJVER MARLENE VAN STEENSEL:

'Er is altijd een ander verhaal'

Marlene van Steensel is een heleboel: freelance hbo-docent, trainer en onderzoeker in het sociaal domein en onderwijs, bemiddelaar, oprichter van Be4You2 en schrijver. Maar ook voormalig schoolleider die met succes voor de uithuisplaatsing van twee kleuters ging liggen. Samen-gevat, een kinderrechtenactivist? Marlene lacht: "Dat vind ik een prachtige titel, dank je. Misschien ben ik dat wel. Niet op één thema, maar als iemand die een kind in zijn totaliteit ziet."

Tegenwind

Al vanaf haar negende, na de plotse-linge dood van haar moeder, komt Marlene op voor zichzelf en later ook voor andere uithuisgeplaatste kinderen. Eerst door elf keer weg te vluchten van haar explosieve vader, een getraumatiseerde KNIL-militair. Als twaalfjarige besluit zij zelf te kiezen voor vrijwillige uithuisplaatsing: "Alles in mij zei: ik moet hier weg." En toen ze bij een pleeggezin in het strengereformeerde Jeugddorp

De Glind woonde, pikte ze het niet dat mensen in het dorp haar als moeilijk opvoedbaar bestempelden. "Daar protesteerde ik tegen", zegt ze fel, "Ik zat in een moeilijke *opvoedsituatie* en mijn vader was ziek."

Vijfenvoertig jaar later verwerkt ze haar eigen ervaringen en die van anderen in haar roman *De Erfschat*.

Een kinder-
rechtenactivist?
Dat vind ik een
prachtige titel

Het leest als een spannend boek, met als thema's doorgegeven oorlogstrauma, veerkracht en vriendschap. Biografische fictie, noemt ze het. "Ik wilde het zware en het luchtige afwisselen." Het boek beschrijft hoe

180 uithuisgeplaatste kinderen in een afgelegen Jeugddorp opgroeien. En hoe hun geschiedenis doorwerkt in hun volwassen leven. Als lezer maak je een tijdsprong van dertig jaar: van het Jeugddorp in de jaren zeventig naar het volwassen leven van de toenmalige kinderen. Met die tijdsprong wil Marlene laten zien dat je ondanks veel tegenwind in je jeugd wél iets van je leven kunt maken.

Socialiseren

Kippenvel krijg je als je haar boek leest en haar hoort praten over hoe de rechten van kinderen als Lotte en de Surinaamse Esmee en Otis in het Jeugddorp werden geschonden. "Als kind in de basisschoolleeftijd ging je standaard naar het bijzonder lager onderwijs. En op de middelbare school werden we gekleined, alsof we zaagsel in onze kop hadden." Nog schokkender is wat Marlene vertelt over de tienermeisjes die moesten 'socialiseren' met de jongens van het jongenspaviljoen en verplicht de prikpil kregen.

“Belachelijk vonden mijn pleegouders en vader dat. En ik ook! Ik las liever een boek, wilde niet meedoen in die groepscultuur.”

Een van de krachtigste passages in *De Erfschat* komt van een persoon die zich wist op te werken tot advocaat: ‘Ook voor veel meisjes was het dorp niet veilig. Daar waar de rest van de wereld bezig was met burgerrechten, kinderrechten en vrouwenrechten, werd in het Jeugd-dorp iedere vorm van opkomen voor je rechten ernstig de kop ingedrukt door het eeuwige dreigen met overplaatsing naar de Heldringstichting in Zetten of andere plekken waar men kinderen opsloot.’ Marlene: “Sommigen hebben dat ook werkelijk aan den lijve ondervonden.”

Geweld

Niet alle in De Glind opgroeiende kinderen genoten bescherming tegen geweld en misbruik, gepleegd door pleegouders, medewerkers of jongeren zelf. Marlene kreeg ermee te maken: “*De enge jongens*. Zo noemde ik ze. Maar zij waren zelf ook slachtoffer van het systeem. Dat geweld werd ingegeven of aangewakkerd door de groepsleiding of andere medewerkers. Dat was het systeem.” Al op haar veertiende schrijft Marlene in haar dagboek: ‘Ik ga een boek schrijven over hier.’

Hoe was het om die dagboeken terug te lezen? Marlene: “De zoektocht naar mijn oudere zus die dreigde met zelfdoding, de ongewoelheid van mijn vader. Als ik dat teruglees voel ik ze nog, die momenten van paniek.” Ook het gevoel van op je hoede zijn en bang zijn voor opstootjes lijkt Marlene niet meer helemaal kwijt te raken. “Wat ik daar beleefd heb is niet eenduidig te definiëren. Ik heb het daar ook goed gehad. En het leven thuis en in

het Jeugddorp hebben mij, net als een heleboel andere dingen in mijn leven, gevormd tot wie ik nu ben.”

Stigma's weerleggen

In plaats van zich als jongvolwassen volledig af te keren van de (jeugd)zorg, geeft ze zich als 17-jarige op voor een studie Social Work. “Uit behoefte om te begrijpen wat er in mijn jonge jaren was gebeurd, hoe macht werkt en om het willen weerleggen van stigma's die heersen in en over jeugdzorg. Zo ruilde ik in De Glind mijn hele LP-verzameling tegen een brommer. Toen ik werd aangehouden vanwege een kapot achterlicht, ging ik zo met brommer en al het politiebusje in, want ik zou dat ding wel gejat hebben. En neem het stigma dat ik voor de opleiding Social Work te emotioneel betrokken

Marlene van Steensel:

Voorvechter van kinderrechten in haar rol als schrijver, freelance hbo-docent Hogeschool NCOI, trainer en coach, oprichter van Be4you2, mede-onderzoeker Erasmus Universiteit ‘Geweld in de jeugdzorg – Jeugddorp De Glind’

Foto: Loes Schleeboom

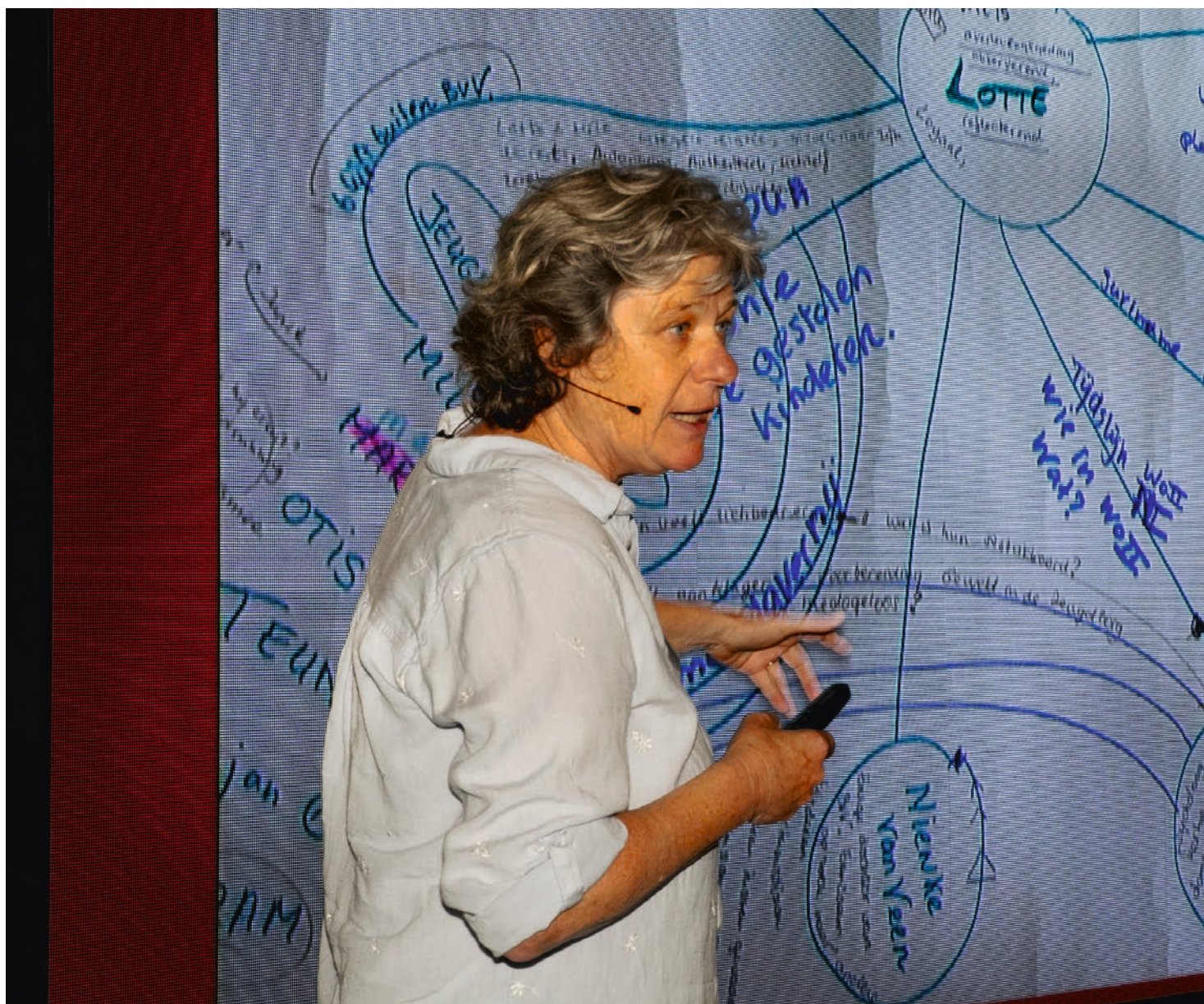
zou zijn. Ik heb toen mijn eerste protestbrief geschreven en met succes,” zegt ze nu trots, “Bij mijn diploma-uitreiking zei de adjunct-directeur dat het goed was dat ik haar overtuigd had om me toe te laten.”

Marlene laat in haar loopbaan zien waartoe ze in staat is. Ze begint als groepsbegeleider in een psychiatrisch ziekenhuis en als theatermaker op scholen en vormingscentra. Later wordt ze vervangend directeur van een vrije school en hbo-docent Social Studies. Vanuit Be4you2 werkt ze samen met bijzonder hoogleraar Orthopedagogiek van de Erasmus Universiteit, Annemiek Harder, aan het onderzoek ‘Explosieve Ervaringen’ over De Glind.

Positief rolmodel

Ook tijdens haar loopbaan krijgt Marlene te maken met vooroordelen. Stichting Be4you2 richt ze rond haar vijftigste op na het zoveelste vooroordeel over haar uithuisplaatsing. “Mijn actie als schoolleider niet toe te staan om twee leerlingen met medewerking van de politie uit de kleuterklas weg te laten halen, werd gezien als een daad van iemand die ook ooit uithuisgeplaatst was. Het zou mijn oude pijn wel zijn, zei een medewerker van Bureau Jeugdzorg. Wat een idiotie!”, zegt ze nu fel. “Toen dacht ik opeens: waar is iedereen? Waarom zie ik nooit een positief rolmodel uit de jeugdzorg? Als alle aandacht gaat naar wat er is mislukt, leer je nooit van hen die het wél is gelukt.”

Daarom plaatst ze op LinkedIn een uitdagende oproep: ‘Ben je ooit uithuisgeplaatst en vind je jezelf gelukt?’ Er volgen zo’n 25 reacties en samen met een groep van vijftien van hen gaat Marlene vier dagen de hei op. Wat valt haar op? “Het verleden wordt, uit angst voor

negatieve stigma's vaak stilgehouden. We hebben allemaal minimaal een mbo-niveau 4-opleiding gedaan. Het merendeel is de zorg of het onderwijs ingegaan én wat we gemeen hebben is een docent of andere volwassene die in ons leven bleef. Geschiedenisdragers noem ik die."

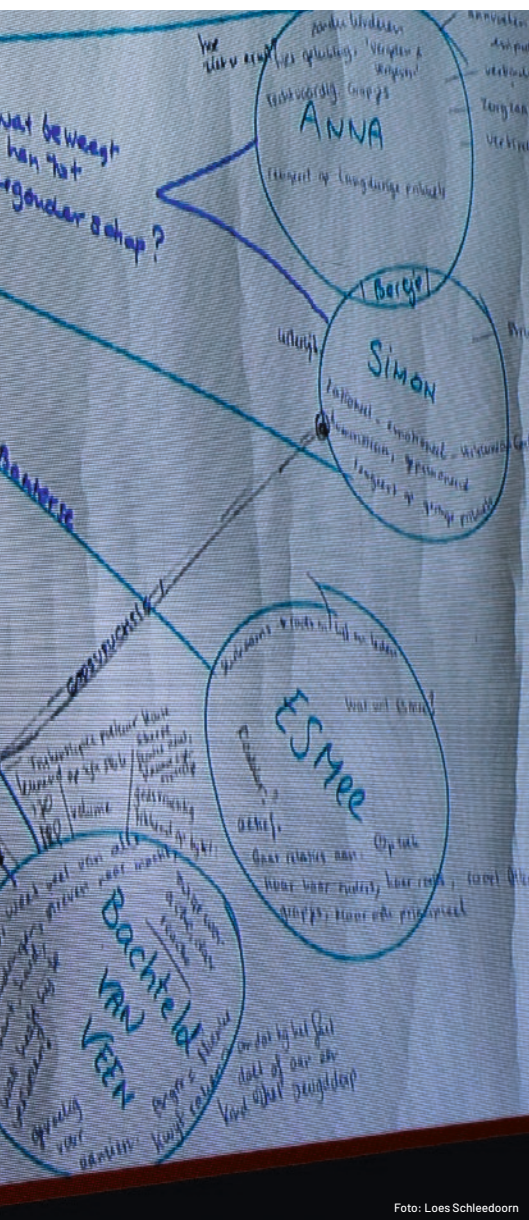
Veerkracht

Ze vervolgt: "Bij Be4You2 kijken we met elkaar naar 'het andere verhaal'. Vaak hebben mensen de

taal van de hulpverleners helemaal geïnternaliseerd, bijvoorbeeld door te zeggen: 'Ik was ook een moeilijk kind, want ik liep van huis weg'. Dan is weglopen gedefinieerd als probleemgedrag in plaats van een copingstrategie. Als mensen vluchten voor geweld noem je hen toch ook geen weglopers? Ik moet ook denken aan het verhaal van een meisje dat direct de gesloten jeugdzorg inging, nadat ze was ontploft en haar vader flink had geslagen. Je kan ook zeggen dat dit meisje krachtig

genoeg was om haar vader te stoppen, omdat hij haar moeder en zus mishandelde. Zoiets had zij in die vijf jaar jeugdzorg nog nooit van iemand gehoord."

Marlene omschrijft de kerngroep van Be4you2 als een soort zelfgemaakte familie: "Zo wilde iemand in onze groep op zoek gaan naar haar Surinaamse ouders, maar durfde die stap niet alleen te zetten. Als zij in haar zoektocht weer verder was hingen we aan haar lippen. Er is veel herkenning in de patronen en hoe je

dingen ervaart. Ook als het gaat om de draken die soms opkomen, wanneer je moe bent of het leven tegenzit. Onze neiging is om alles alleen op te lossen, zo zijn wij dat gewend. ‘Heb je er thuis of in je omgeving al over gepraat?’, vraagt iemand uit de groep dan. Dat helpt om uit zo’n patroon te stappen.”

Verzetten

Dit jaar wordt Marlene 64 en neemt ze zich voor om door te gaan met schrijven, lezen en onderzoeken.

Nu vooral gefascineerd door het feit dat er in de jeugdzorg altijd veel kinderen van kleur waren en nog steeds zijn. “Ik ben ervan overtuigd dat het koloniale denken nog steeds doorwerkt in Nederland. De armste kinderen, vaak met een migratieachtergrond, worden uithuisgeplaatst. In de jaren 90 had De Glind nog een voorlichtingsfilmpje voor kinderen van verslaafden en ‘allochtonen met aanpassingsproblemen’. Dan weet je hoe laat het is.”

Tegen dit onrecht blijft ze zich verzetten. Al sinds 1979 protesteert ze tegen hoe het er in de jeugdzorg aan toegaat. “Toen stond ik al met mijn spandoek ‘Niet over ons, maar met ons’. Volgens mij is het voor kinderen alleen maar moeilijker geworden om aan de dogma’s en het diagnosticeren te ontsnappen. Onderwijs en zorg zijn ook steeds meer verweven geraakt.”

Verschil maken

Wat zou het voor de samenleving betekenen als we veel radicaler zouden inzetten op de rechten van kinderen? “We praten al honderd jaar over kinderen. Als je hun rechten niet waarborgt, veroorzaak je zelf scheefgroei. Daarna probeer je die recht te breien met medicijnen, psychiatrische diagnoses en nog meer geld. Waar kan het kind van zeven met zijn vijf diagnoses zich nog aan optrekken? Waar het om gaat is de basis”, zegt ze opgewonden, “Geef kinderen de kans om te spelen, onderwijs te

volgen, te eten en iemand te hebben die hen steunt. Het is de armoede die we moeten aanpakken. Ook moeten we anders naar kinderen kijken en met onderwijsinnovaties gericht op kansen, laten zien dat het wel kan.” Marlene pleit voor een radicaal andere kijk op zorg en onderwijs: “School is geen vindplaats, maar een speelplaats!”

Wat wil ze tot slot meegeven aan jeugdprofessionals die ze vaak bij gastlessen of lezingen tegenkomt? “Blijf bij je originele *drive* en passie. Blijf niet tobben in je organisatie, maar zoek elkaar op. Richt onderling een groep op, net als ik deed. Ik ben ook maar ergens begonnen.”

Het is de armoede die we moeten aanpakken

Na drie koppen koffie en tweeënhalf uur praten vraagt Marlene bescheiden: “Mag ik je twee exemplaren van *De Erfschat* meegeven?” De interviewer mag ze geven aan wie geïnteresseerd is in het leven van kinderen met jeugdhulp. Om zo met haar verhaal ergens in iemands leven weer een verschil van betekenis te kunnen maken of iemands kijk op jeugdzorg te veranderen.

De lees-, luister- en kijktips van Marlene van Steensel

- Boek van Rinke Verkerk *Het hele dorp wist het*.
- Podcast (AD) *De verloren zaak van José*.
- Radio-uitzending Argos (VPRO/HUMAN) *Achter de voordeur met de fraudevoorspellingen van de overheid*.

Er is een stille revolutie gaande: wereldwijd eisen steeds meer kinderen en jongeren hun plek op. “Een serieuze emancipatiebeweging”, ziet Marc Dullaert, voorzitter van het Kinderrechtencollectief. Tijd dat Nederland aanhaakt, vindt ook vicevoorzitter Lars Westra.

MARC DULLAERT EN LARS WESTRA (KINDERRECHTENCOLLECTIEF):

‘Durf kinderen de vloer te geven’

Het is de allerlaatste opmerking tijdens het interview waarmee Lars Westra misschien wel de kern van het probleem samenvat. “We vergeten vaak dat kinderen en jongeren gewoon *mensen* zijn”, zegt de 18-jarige vicevoorzitter van het Kinderrechtencollectief. “Het is belangrijk om ze niet minderwaardig te behandelen. Dat doen we bijvoorbeeld als we kinderen en jongeren in asielzoekerscentra tot zondebok maken. Beter is het om naar hen te luisteren en ze mee te nemen in beslissingen over hun toekomst”, zegt Marc Dullaert (61): “Een raar vooroordeel is dat kinderen en jongeren niet verstandig genoeg zouden zijn om te participeren. Hun perspectief is niet beter, wel anders.”

Sterk duo

In het eeuwenoude pand in Leiden vormen de Nijmeegse Lars en Deventenaar Marc Dullaert het voorzittersduo van het Kinderrechtencollectief. Een voorstelbaar koppel, want beiden strijden al jaren voor kinderrechten. Marc, bekend als eerste Kinderombudsman

Beweging van 0 van Nederland en initiatiefnemer van de internationale Kindervredesprijs en de KidsRights Index, komt al decennialang op voor jonge generaties. En Lars, hoewel jong, toch al zijn halve leven bezig

Lars Westra:

Vicevoorzitter van het Kinderrechtencollectief, oprichter van Visie Van Kinderen, vanaf september student International Studies aan Universiteit Leiden en EU Youth Delegate to the United Nations.

met kinderrechten. Als negenjarige richtte hij een bedrijfje op dat kinderen als gesprekspartner aan tafel zet bij organisaties. Vanaf september mag hij zelf bij de Verenigde Naties aanschuiven, als een van de twee EU-jeugdvertegenwoordigers.

Stijgende lijn

Jongeren onder de 25 jaar die wereldwijd hun plek aan tafel opeisen? Marc verbaast zich er niet over. Ze vormen immers veertig procent van de wereldbevolking. “In Afrika, Zuid-Amerika en Azië komt er een echte emancipatiegolf op gang. Die kun je vergelijken met de voorvechters voor vrouwenrechten en de burgerrechtenbeweging in de vorige eeuw. In onze wereld van overjarige heren en hun gebrek aan moreel leiderschap, zie ik een hoopvolle beweging van onderop ontstaan. Van jonge leiders en Kindervredesprijswinnaars als Malala Yousafzai, Gretha Thunberg en vele anderen. Enorm inspirerend.”

Ook in Nederland ziet Lars een verschil met toen hij negen was en nu:

“Toen spatte de arrogantie er soms nog wel van af bij bedrijven, organisaties en overheden die dachten dat volwassenen het beter wisten. Nu zit er over het algemeen een stijgende lijn in als ze dingen doen die over kinderen gaan. Ik zie dat gemeenten en organisaties meer waarde hechten aan de stem van kinderen en jongeren. Amnesty International heeft nu een jongerenpanel, net als praktisch alle kinderrechtenorganisaties.” Herkenbaar voor Marc: “Voor ons als Kinderrechtencollectief geldt dat ook. *Walk your talk*; daarom is Lars nu een van onze bestuurders.”

Onze overheid kan niet meer duiken

Niet meer duiken

Toch is er nog veel werk te verzetten, laat het Kinderrechtencollectief zien. In samenwerking met State of Youth NL vroeg de coalitie duizend representatieve Nederlandse 18-minners: houd ‘dertig jaar VN Kinderrechtenverdrag’ tegen het licht. Welk rapportcijfer gaven zij de overheid over de manier waarop er naar hen wordt geluisterd? Op een schaal van 0 tot 100 gaven jongeren gemiddeld een score van 38. “Schokkend”, vindt Lars. “Onze overheid kan niet meer duiken”, vult Marc meteen aan. Ook op de KidsRightsIndex 2025 zakt Nederland en valt zelfs buiten de top 20. Deze index van KidsRights en de Erasmus Universiteit meet jaarlijks in hoeverre de kinderrechten wereldwijd worden gerespecteerd en verbeterd.

Eerst heel basaal: wat verstaan jullie onder de stem van het kind?

Lars: “Participeren betekent meepraten en meebeslissen over zaken die

hen aangaan. Zo staat het ook in het Kinderrechtenverdrag. Een scheiding is een goed voorbeeld, wanneer de rechter vraagt aan het kind bij wie het wil wonen. Dat laat de rechter meewegen in zijn of haar beslissing. Maar ook het Cruyffcourt om de hoek, en bredere thema’s als klimaatverandering, onderwijs en jeugdzorg gaan kinderen en jongeren aan.”

Marc: “Om meteen een scherp randje aan te brengen: in de Hervormingsagenda Jeugd is een jongerenpanel geconsulteerd. Die jongeren komen zelfs niet in een voetnoot terug. Was dat dan een lippendienst? Dat vind ik stuitend. Ik hoop niet dat het de nieuwe Nationale Jeugdstrategie van de overheid ook zo zal vergaan.”

Hoe kan een kind of jongere zijn stem ontdekken? Vooral wanneer participatie verder van je afstaat?

Marc: “Allereerst is het belangrijk dat je ouders of verzorgers je thuis serieus nemen. Mag je daar meepraten? En dat geldt ook voor het onderwijs. En durven wij als volwassenen hen die vloer te geven? Zo leer je kinderen en jongeren dat hun mening telt.”

Lars: “Op elk niveau geldt dat: aan de keukentafel, op school, in de bieb. Laat jongeren op school meepraten over wat en hoe ze leren. Praat in de bibliotheek mee over de boeken en de toegang tot informatie. Maar geef ze ook ruimte bij de gemeente, provincie, het Rijk en uiteindelijk op internationaal niveau bij de Europese Unie en de Verenigde Naties.”

Youth Washing

Al snel komt het gesprek op de valkuilen van jeugdparticipatie: maak er geen ‘moetje’ van, doe het niet pas op het einde en vergeet niet om een terugkoppeling te geven. Komen ze dit veel tegen? Marc en Lars schieten in de lach. Marc, nooit bang voor

Durven wij als volwassenen hen die vloer te geven?

een stevige uitspraak: “Jeugdparticipatie moet geen *youth washing* worden. En ook niet uitslaan naar de softe hoek. Een kinderbuurgemeester en een kinderraad installeren is hartstikke leuk, maar dat zijn symbolische functies als we ze niet serieus nemen. Kindversierselen noem ik dat.”

Marc Dullaert:

Voorzitter van het Kinderrechtencollectief, eerste Kinderombudsman van Nederland, oprichter en voorzitter KidsRights, initiatiefnemer van de Kindervredesprijs, de KidsRights Index en State of Youth. KidsRights is partner van het Kinderrechtencollectief. Naast AUGEO Foundation, Defence for Children Nederland, Kinderpostzegels, Save the Children en Terre des Hommes heeft het nog vele andere partners.

Foto: Adriaan Backer

Hoe geef je wel goed vorm aan jeugdparticipatie?

Lars: “Ik ben wel een grotere voorstander van jeugdbestuurders en bijvoorbeeld kinderdijkgraven. Als je het inhoudelijk aanpakt, kan het heel waardevol zijn. Dat kind dat op het pleintje voetbalt én echt bij de overheid aan tafel zit, kan de brug zijn tussen die werelden.”

Marc: “Ik ben ook geen tegenstander, maar je moet het inhoudelijk laden. Anders heeft het geen zin.”

Lars: “Inderdaad, weg met de franje. Het gaat om betekenisvolle participatie. Dat betekent dat je ze in het hele proces meeneemt, dus van begin tot einde. Dat je zorgt voor terugkoppeling, zodat ze zien wat er gebeurt is met hun inbreng, en dat ze eventueel bezwaar kunnen maken. Dat je ze serieus neemt, dus dat je op een gelijkwaardige manier praat, en dat je participatie niet wegstopt bij een stagiaire. Geef ze echt een podium.”

Inderdaad,
weg met de franje.
Geef ze echt een
podium

Maak het ook niet te serieus; je kan best cola en chips neerzetten en halverwege een spelletje doen. Als organisatie ga je merken: er komt echt iets uit. Dan ben je er de volgende keer enthousiaster over, omdat je er iets aan hebt.”

Marc: “Als je alleen aan windowdressing doet, snap je jeugdparticipatie niet. Liever zie ik een organisatie of overheid gedegen met kinderen in gesprek gaan. Om jongeren internationaal te raadplegen, zijn we bij

KidsRights (partner van Kinderrechtencollectief) met een referendum begonnen. Met statistisch representatieve jongeren, ook in Nederland. Jeugdparticipatie moet je op een kwalitatief goede en inhoudelijke manier doen. Zorg voor de structuren en procedures die daarbij horen.”

Zo divers mogelijk

Diversiteit in jeugdparticipatie is volgens beide voorzitters ontzettend belangrijk. “Kinderen en jongeren worden vaak als homogene groep gezien. Ook een kinderburgemeester kan niet die hele groep vertegenwoordigen. Daarvoor zijn er te veel perspectieven, zoals opleidingsniveau, welvarendheid, etnische achtergronden en seksuele oriëntatie. Die kijken allemaal op hun eigen manieren naar de wereld. En ze durven niet allemaal hun mening te geven, of hebben geen tijd of geld om naar de andere kant van het land te reizen voor een gesprek”, ziet Lars.

Marc waarschuwt: “Je moet uitkijken dat jeugdparticipatie niet het domein wordt van alleen vwo-opgeleide jongeren. Bij het samenstellen van ons digitale jongerenpanel bleek het ontzettend moeilijk om representatieve jongeren te vinden, bijvoorbeeld als het gaat om jongeren uit het Noorden, Oosten en Zuiden van ons land.”

Hoe zorg je er dan voor dat de mening van zoveel mogelijk jongeren vertegenwoordigd zijn?

Lars: “Behalve een kinderraad kun je ook een vragenlijst sturen naar een representatief panel. Die ze dan thuis in vijf minuten kunnen invullen. Schrijf een prijsvraag uit. Ga met beleidsmakers of een minister langs scholen om dingen op te halen, in plaats van vertellen wat je zelf allemaal doet. Of ga ‘lekker

Diversiteit in
jeugdparticipatie
is ontzettend
belangrijk

voetballen’ op een pleintje, waartoe ik in 2020 werd aangespoord.”

Lars lacht als hij de botsing aanhaalt met toenmalige Gedeputeerde Marjolein Faber op het moment dat hij als klimaatactivist de Provinciale Staten toesprak. “Vijf jaar later ben ik met een bal teruggegaan met de boodschap ‘Ga zelf lekker voetballen!’ met op de bal allerlei vragen die volwassenen kunnen stellen aan kinderen op scholen, in asielzoekerscentra, in dorpen. Zoals: Welke dingen denk jij dat kinderen nodig hebben, wat zou jij doen met 1 miljoen euro, wat zou jij doen als je baas van Gelderland was.”

Gunstige ontwikkelingen

Tijdens het interview schakelt Marc bewust van het individuele naar het wereldwijde perspectief en weer terug. “Nederland zit soms onder een kaasstolp”, zegt hij, “Daarom is uitzoomen belangrijk.” Maar hij erkent dat er in Nederland ook van alles ontstaat: de Nationale Jeugdstrategie, de Kinderrechtentoets van zijn opvolger Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer, KidsRights eigen State of Youth NL jongerenpanel. Ook nam de Tweede Kamer onlangs een motie van Faith Bruynning (NSC) aan. Daarin verzoekt de Kamer het kabinet onderzoek te doen naar hoe kinderen beter betrokken kunnen worden bij beleid en besluitvorming.

Foto: Adriaan Backer

"Als je
alleen aan
windowdressing
doet, snap je
jeugdparticipatie niet."

Wil je echte jeugdparticipatie, moet het dan niet over een heel andere boeg?

Marc: "KidsRights representatieve jeugdpanel uit 71 landen, waaronder Nederland, is een grote stap voorwaarts. Zelfs de Tweede Kamer reageert daarop met het aannemen van moties. De kunst is om dit nu te verfijnen op verschillende beleidsniveaus, zodat het op lokaal en regionaal niveau doorsijpelt. En dat beleidsmakers en gemeenteraden die input meenemen. Nu is participatie nog vaak ad hoc en hangt het ervan af of het gemeente A of B is. Dan spreek je van kansenongelijkheid. Mijn droom en hoop is om dit panel op deze niveaus te institutionaliseren. Anders blijft het bij experimenteren."

Lars: "Nu komt het nog vaak vanuit kinderrechtenorganisaties maar de

Hoe meer mensen
je mee laat denken,
hoe beter je beleid

overheid moet zelf proactief worden. Verlaag ook het stemrecht. Ik ben er heilig van overtuigd dat jongeren een weloverwogen afweging maken als ze mogen stemmen. Dat blijkt ook uit onderzoek uit bijvoorbeeld Oostenrijk, waar je al decennia vanaf je 16e mag stemmen.

Moeten volwassen niet de macht gaan delen?

Marc: "Prinses Laurentien zei dat mooi bij haar toespraak tijdens de

20ste internationale Kindervredesprijs: 'Ik nodig u uit de macht te delen.' Ik hoop op het inzicht dat je daadwerkelijk denkt en vindt dat kinderen en jongeren je iets te brengen hebben. Dat is niet idealistisch; kijk maar naar de hele vrouwenbeweging. Het is ondenkbaar dat je nu zou denken dat vrouwen niet gelijkwaardig zijn aan mannen."

Lars: "Hopelijk gaan volwassenen de waarde doorhebben en leidt dat tot beter beleid. Want hoe meer mensen je mee laat denken, hoe beter je beleid. Of het minder braaf moet? Ieder kind of jongere doet het op zijn eigen manier. Met schoolstakingen voor het klimaat bijvoorbeeld. Ik doe het op de manier die bij mij past."

Marc: "Als je internationaal kijkt: de Afghaanse winnaar van de laatste Kindervredesprijs, Nila

"Ga thuis aan de
keukentafel praten,
of op je werk."

Foto: Daniëlla van Bergen

Ibrahimi heeft met haar boodschap 3,8 miljard mensen bereikt. Je moet faciliteren dat deze jongeren een podium krijgen."

Welk advies hebben jullie voor beleidsmedewerkers die graag willen?

Lars: "Er zijn zoveel slimme mensen, bij kinderrechtenorganisaties en gemeenten, die hier al jaren mee bezig zijn. Ga daarmee in gesprek. En vraag het jongeren zelf die weten wat wel en niet werkt."

Marc: "We moeten ook geduld oefenen maar langzaam zie je het wel kantelen. De Nationale Jeugdstrategie is een belangrijk ijkpunt wat betreft de stem van de jongeren. Pak dat moment om tot uitvoering van jeugdparticipatie over te gaan. Veranker het in de wet, zowel op rijksniveau als in de gemeenten.

Het momentum voor de nieuwe regering is er."

Morgen al?

De jaarlijkse uitgave van *De Omwenteling* staat bekend om de praktische vraag: Wat kan morgen al, bijvoorbeeld in het onderwijs? Marc twijfelt niet: "Doe aan zelfreflectie. Hoe staat het met jeugdparticipatie bij mij op school of in de gemeente? En waar

wil je naartoe?" Lars vult tot slot aan: "Stel je ervoor open: ga thuis aan de keukentafel praten, of op je werk en op straat. Ga naar scholen of naar de jeugdzorg toe. Binnen de jeugdzorg hoor ik vaak van jongeren op mijn vraag wat ze in hun traject anders hadden willen zien: 'Had er maar één keer iemand aan me gevraagd wat ik zélf wilde'... Dat is toch niet normaal?"

De lees-, luister- en kijktips van Lars Westra/Marc Dullaert

- Onderzoeksrapport *Een Jonge Blik op Kinderrechten* van het Kinderrechtencollectief.
- Podcast *Samen voor Kansengelijkheid* – met Lars Westra.
- TEDxHaarlem Youth *Why we must listen to the voices of children*.

In elke schoolklas van 26 leerlingen zitten gemiddeld twee kinderen die opgroeien in armoede. "Stom dat we daar te weinig aan doen", vindt hoogleraar Koen Caminada. Daarom strijdt hij voor de rechten van kinderen. En daar wil Sara Berk (11) meer over weten. Een interview tussen de Apeldoornse kinderburgemeester en een hoogleraar die durft te zeggen wat hij denkt.

KINDERBURGEMEESTER SARA BERK EN HOOGLERAAR KOEN CAMINADA:

'Zet het kind centraal in beleid'

Al meteen bij de kennismaking zegt Koen dat Sara 'je en jij' tegen hem mag zeggen. Eerst wil hij van de elfjarige Sara weten wat zij als kinderburgemeester allemaal doet.

Sara: "Eigenlijk wat de burgemeester doet, alleen houd ik me meer bezig met dingen voor kinderen. Bijvoorbeeld het openen van een speeltuin of bij de Avondvierdaagse zijn. Laatst heb ik gastlessen gegeven over kinderarmoede."

Koen: "Ik woon in Rijswijk, tegen Den Haag aan. Ik weet niet zeker of we een kinderburgemeester hebben, maar wel een kinderraad."

Sara: "In Apeldoorn hebben we een jongerenraad, het is de grootste van Nederland."

Waarom kom jij graag op voor kinderen?

Koen: "Graag is niet het goede woord. Als hoogleraar geef ik les en doe ik onderzoek. En daarbij kijk ik naar inkomensverhouding: wie heeft een hoog inkomen en wie

een te laag inkomen? Te laag is als je je wekelijkse boodschappen niet

Koen Caminada:

Rijswijkse hoogleraar Empirische analyse van sociale en fiscale regelgeving (Juridische faculteit Universiteit Leiden), decaan van de faculteit Governance and Global Affairs. Koen was lid van Commissie sociaal minimum.

meer kan betalen. In die groep zitten veel kinderen, die dus opgroeien in armoede. Hoe kan dat nou in een rijk land als Nederland? Daarin vallen wij ook op, meer dan andere landen. En als je dat eenmaal weet, wil je er iets aan doen."

Deed je dat als kind ook al?

Koen: "Nee, ik heb ook nooit zo van die dromen gehad over wat ik later wilde worden. Ik ben meer iemand die leeft bij de dag. Ik doe wat ik leuk of belangrijk vind."

Kinderrechtenverdrag

Tijdens het interview praten Sara en Koen over het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties. Daarin staan afspraken over de rechten van kinderen en jongeren tot 18 jaar. Nederland heeft het verdrag in 1995 bekrachtigd, met een uitzondering op drie punten. Eén van die uitzonderingen gaat over het niet willen toekennen van het zelfstandig recht op sociale verzekeringen van kinderen.

Welke rechten hebben Nederlandse kinderen zodat ze niet opgroeien in armoede?

Koen: "Nederland is een van de ongeveer tweehonderd landen in de wereld. Zelfs als er oorlog is, spreken ze toch met elkaar af dat kinderen zoveel mogelijk beschermd moeten worden. Of dat kinderen bij een ramp als eerste te eten krijgen. Nederland valt daarin op. Want wij zijn een van de weinige landen die het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties niet op alle onderdelen heeft ondertekend. Op een paar dingen hebben we een uitzondering gevraagd. Dat komt omdat Nederland zegt: 'Niet de kinderen, maar de ouders hebben de rechten en plichten.' En daarmee zou het vanzelf goedkomen met de kinderen. Terwijl in andere landen geldt dat de kinderen zélf recht hebben op eten, drinken en bijvoorbeeld onderwijs. Stel dat Nederlandse ouders schulden hebben en geen gas en water kunnen betalen. Dan kan het gezin worden afgesloten, zelfs als daar kinderen wonen. Dat hebben wij als land nog niet goed geregeld."

Maakt het ook uit in welke gemeente je woont?

Koen: "Ja. Landelijk zijn er allemaal regelingen voor als je niet goed kunt rondkomen. Gemeentes mogen daar nog een schepje bovenop doen, bijvoorbeeld voor sport of schoolzwemmen. Alleen denken gemeenten heel verschillend over wat er in dat pakketje moet zitten. De een doet daar heel veel in, de ander minder. Sommige gemeenten vinden dat een laptop of telefoon niet in dat basispakket hoeft te zitten. Maar hoe kan een kind nog zonder mobiel of laptop om zijn cijfers te bekijken?"

Speciale commissie

Koen was een van de vijftien leden

van de Commissie sociaal minimum. Op verzoek van de minister van Armoede deed deze 'commissie van wijzen' vanaf 2022 onderzoek naar bestaanszekerheid. Om bestaanszeker te zijn heb je dingen nodig als: voldoende inkomen, een woning, toegang tot onderwijs en zorg en een buffer voor onverwachte uitgaven.

Waarom wilde jij in die commissie?

Koen: "Eerlijk? Ik wilde eerst helemaal niet meedoen. Ik was wel vaker gevraagd voor zo'n landelijke commissie. Dan werk je samen heel hard, geef je advies en is het kabinet daar heel blij mee. Maar dan gebeurt er niets mee! Dus had ik eerst nee gezegd. Totdat de voorzitter me het vertrouwen gaf dat het wel iets kon worden. Wij moesten met feiten onderbouwen wat alle mensen in Nederland nodig hebben om gewoon mee te kunnen doen in de maatschappij. Dus wat je minimaal nodig hebt voor boodschappen en om je kinderen bijvoorbeeld mee te laten doen aan een sport. Als commissie moet je dat echt met cijfers laten zien. Ik deed mee omdat ik vind dat er te veel mensen moeten rondkomen van te weinig geld."

Wat ontdekten jullie?

Koen: "Dat er grote groepen waren die te weinig hadden. En dat het ingewikkeld is omdat de maatschappij verschillend denkt over die groepen. Er was geldtekort bij veel kinderen die in een migratiegezin opgroeien, maar ook bij mensen die lang ziek zijn. Of bij mensen die asiel aanvragen en niet mochten werken. Dat tekort kan je niet makkelijk met één maatregel oplossen. De grootste overeenkomst tussen die groepen was dat de armoede het grootst was in gezinnen met meer dan twee kinderen. Gezinnen met drie of meer kinderen hebben wel vier- tot vijfhonderd euro tekort om de meest

gewone dingen te doen. Iedere maand weer. Dat kan je bijna alleen illegaal oplossen, door uit stelen te gaan of zwart te gaan werken."

Sara: "Dat vind ik wel jammer voor deze kinderen."

Koen: "In de commissie gingen we niet alleen rekenen en vergaderen. Maar we gingen ook in gesprek met ouders. Sara, waar denk jij dat ouders hun geld aan zouden uitgeven als ze iets meer hebben?"

Sara: "Ik denk aan eten."

Koen: "We spraken vooral met moeders en die zeiden: aan bijles voor de kinderen. Ze vonden het ontzettend belangrijk dat hun kinderen naar school gaan. Zodat die het straks beter zullen hebben dan hun ouders."

Armoede

Sara kent de verhalen over armoede ook van dichtbij. Haar vader, Soler Berk, groeide op in armoede en werd samen met zijn ouders en broertje uit huis gezet. Eenmaal volwassen nam Soler het initiatief voor de Alliantie

Sara Berk:

Vanaf september 2024 is Sara een jaar lang kinderburgemeester van de gemeente Apeldoorn. Als ze vijftien is wil ze een plek veroveren in de Apeldoornse Jongerenraad.

Kinderarmoede. Ook werkte hij bij de Stichting Lezen & Schrijven. En creëerde hij als kwartiermaker, een soort 'interne ombudsman' voor Belastingdienst en Toeslagen, om een toeslagenaffaire te voorkomen. Samen met Koen zat hij in de Commissie sociaal minimum. Sara vertelt: "Omdat mijn vader die armoede zelf heeft meegemaakt, heeft hij heel hard gewerkt om dat niet meer mee te maken." Koen: "En hij kon zich ook omhoogwerken. Wat wij zien is dat het van de ene generatie op de volgende generatie overgaat. Niet iedereen kan eruit ontsnappen." Volgens de vader van Sara is het voor kinderen nu nog moeilijker eraan te ontsnappen, daarom richtte hij de Alliantie Kinderarmoede op.

Welk advies hadden jullie voor de regering?

Koen: "Ons rapport was 400 pagina's dik, met wel twintig adviezen, dus ik zal niet alles noemen. Onze belangrijke boodschap was: het inkomen aan de onderkant is gewoon te laag om de dingen te kopen die je echt nodig hebt. Zowel de bijstandsuitkering als het laagste loon moesten allebei tien procent hoger zijn. Dat heeft het kabinet ook vrij snel na ons advies gedaan!"

Zelfstandig kinderrecht

Samen met de andere commissieleden streed Koen voor het zelfstandig recht van kinderen op basisvoorzieningen zoals elektriciteit, gas en water. Ook wilde de commissie een uitbreiding van de mogelijkheden om bedragen direct aan minderjarigen uit te betalen als de situatie daarom vraagt. Bijvoorbeeld wanneer de ouders niet meer in beeld zijn.

Wat houdt dat recht op basisvoorzieningen in?

Koen: "Het is typisch Nederlands

dat kinderen dat recht niet hebben. In vrijwel alle landen hebben ze die rechten wel. Dat komt door onze christelijke traditie van vroeger. Met grote gezinnen en de vader als kostwinner en de moeder die voor de kinderen zorgde. Alles was gericht op het gezin. Ouders waren er verantwoordelijk voor dat kinderen bijvoorbeeld genoeg te eten hadden. In het buitenland, zoals in Scandinavië en Oost-Europa, was dat heel anders. Daar was het al normaal dat vrouwen ook werkten. In die landen staat de mens, het individu, meer centraal. Ook in beleid. Dat geldt ook voor kinderen. De kinderbijslag komt daar bijvoorbeeld binnen op de rekening van het kind zelf. In Nederland gaat dat naar het gezin toe. Nog steeds vinden de meeste politieke partijen in ons land dat het huishouden, en niet het kind, centraal moet staan.”

Sommige kinderen zouden zelf geld op hun rekening moeten krijgen,

vinden jullie. Bijvoorbeeld als ze 17 zijn en niet meer thuis kunnen wonen.

Koen: “Ja, dat doen ze bijvoorbeeld in Amerika beter. Daar krijgen jongeren zelf een creditcardpasje om eten of dingen voor school te kopen. In Nederland kennen we dat een beetje, als de ouders met een pasje de sportlessen van het kind kunnen betalen. Jouw vader en ik willen graag dat kinderen zelf schoolgerichte dingen, zoals een laptop of een mobiel, kunnen kopen. Soms komt het geld dat je aan ouders geeft helaas bij alcohol of drugs terecht. Wat andere landen ook goed doen is schoolmaaltijden geven. In Nederland kennen we wel het Nationaal Schoolontbijt op scholen waar kinderen te weinig geld hebben voor eten. Dat heeft enorme voordelen: we weten zeker dat kinderen goed eten en dat is goed voor leerprestaties. En het is ook belangrijk dat kinderen allemaal hetzelfde behandeld worden.”

Heeft de regering iets gedaan met het advies van de commissie?

Koen: “Jazeker. We vroegen om zes miljard euro om het op te lossen. En toen heeft de regering meteen twee miljard euro vrijgemaakt. Wel bijzonder, want dat was niet gebruikelijk en dat is écht heel veel geld. Tegelijkertijd, twee is veel minder dan zes miljard.”

Hoe is dat jullie gelukt?

Koen: “We hebben heel veel aan, met een moeilijk woord, ‘spindoctoring’ gedaan. Het woord bestaanszekerheid bestond twee jaar geleden niet. We hebben de media enorm zitten opjutten en de politieke partijen meegekregen. En we hebben natuurlijk laten zien dat er in deze gezinnen echt een tekort was. Ook lukte het om de overheid te overtuigen de bijstand en het minimumloon te verhogen.”

Ben je boos dat die andere vier miljard niet is gelukt?

Koen: “Boos worden helpt nooit zo

snel, maar je kunt wel teleurgesteld zijn of iets stom vinden. En dat vind ik het ook. Aan mijn studenten vraag ik wel eens: stel dat je in de politiek zit en mag beslissen of je 1 euro mag geven aan een kind van 4 of aan iemand van 70. Voor wie kies je?"

Sara: "Ik denk dat ze het aan iemand van 70 geven, want die gaat er iets nuttigs mee doen in plaats van snoep kopen."

Koen: "Ik vind dat we dat geld aan het kind moeten geven. Want iedere euro die je investeert in een jong kind gaat nog zeventig of tachtig jaar mee."

Mensen vinden het niet altijd leuk wat je zegt. Klopt dat?

Koen lacht: "Dat klopt wel.

Die vergaderingen zijn heel netjes en iedereen is heel beleefd tegen elkaar. Dat helpt soms niet, want je moet durven zeggen wat er fout is. Ik heb vooral ruzie gemaakt met mensen die met pensioen zijn. In ons advies hebben we vrij pittig opgeschreven dat er vooral veel geld moet naar kinderen. Niet naar oudere mensen, want die kunnen rondkomen."

School

Leven in armoede gaat veel verder dan het niet kunnen kopen van nieuwe sneakers. Kinderen in armoede doen het vaak minder goed op school. Dat komt bijvoorbeeld door de stress van de ouders of omdat de kinderen zelf minder goed in hun vel zitten. Sara is benieuwd of school nog iets kan betekenen voor kinderen.

Koen: "School kan niet zo veel doen, want die hebben al zoveel taken. Ouderen en kinderen zelf kunnen zorgen voor een goed ontbijt. En de regering moet zorgen dat daar geld voor vrijkomt, net als voor goede leermiddelen zoals een laptop of telefoon. Of voor taalcoaches op scholen in grote steden."

Zijn er andere mensen om kinderen heen die kunnen helpen?

Koen: "Als kinderburgemeester of burgemeester kan je echt wel wat betekenen voor mensen. Denk maar aan de dingen die de gemeente regelt, zodat kinderen zich sportief en cultureel kunnen ontwikkelen. Zoals dansles of muziekles. We zien gemeenten zich daarin steeds meer terugtrekken. Stel nou dat elk kind verplicht elke schooldag twee uur lang op school iets met sport, muziek en cultuur kan doen. Want dat is nu voor heel veel kinderen niet bereikbaar."

Sara: Dat is niet heel eerlijk.

Hoe kunnen we dat regelen?

Koen: "In Vlaanderen hebben ze een verlengde basisschooldag. Twee uur recreatie vanuit school. De een kiest voetbal, de ander pianoles. Het kan dus wel. Dat doe je door de schooltijden uit te breiden via landelijke wettelijke regels."

Wat wil jij nog bereiken voordat je met pensioen gaat?

Koen: "Ik ben ook decaan van een faculteit, zeg maar een hele grote school met 10.000 studenten. Nu heb ik in het centrum van Den Haag, tegenover het Binnenhof, een paar grote panden gekocht voor de Universiteit Leiden. Met als plan om de kinderen van onze stad een opleiding te geven. En de studie breder te maken met economie, accountancy

en basisrecht. Het is me het afgelopen jaar gelukt om de jongeren van 15, 16 en 17, vaak met een migratieachtergrond, naar binnen te trekken. Zodat zij als ze 18 zijn een goede studie kunnen doen en echt op eigen benen kunnen staan."

Kinderburgemeester

Sara zit in de laatste maanden van haar kinderburgemeesterschap. Koen is benieuwd waar ze het meeste naar uitkijkt. Sara: "De prijsuitreiking bij de Volleybal Nations League. Maar ook de gastlessen over armoede geven vind ik bijzonder."

Sara, mag ik jou tot slot nog een advies geven?

Koen: "Zorg voor wat zendtijd bij de burgemeester of gemeenteraad. En zet als kinderburgemeester dan op de agenda: ieder kind op de basisschool in Apeldoorn moet een laptop hebben. Dat wordt straks in het hele land namelijk een groot probleem als kinderen die niet hebben."

Sara: "Daar wil ik me de komende maanden nog wel voor inzetten!"

In september draagt Sara haar keten over aan de nieuwe kinderburgemeester in Apeldoorn. Lekker wat meer tijd om te spelen, zegt ze. En dan de jaren aftellen tot ze zich op haar vijftiende mag aanmelden voor de jongerenraad.

De lees-, luister- en kijktips van Sara Berk/Koen Caminada

- Videoserie *Uitgezocht* van Het Jeugdjournaal.
- Boek *Why Nations Fail* van Daron Acemoglu & James A. Robinson.
- Podcast *Dr. Kelder en Co:* afleveringen over economie en ongelijkheid.

Het belang van kinderen en jongeren voorop en álle 342 gemeenten kindvriendelijk. Aan die missie werkt UNICEF-programmamanager Esther Vreeburg. Ze deelt haar missie met jongeren als Anas Kjidaâ. Die bewijst in Enschede dat het kan.

ESTHER VREEBURG (UNICEF) EN ANAS KJIDAÂ (JONG053PRAATMEE):

‘Kindvriendelijk is een plus voor iedereen’

Esther Vreeburg en Anas Kjidaâ zijn van verschillende generaties maar hebben veel gemeen: allebei kunnen ze slecht tegen onrechtvaardigheid en beiden hebben een indrukwekkend cv. Esther (44): “De eerste keer dat ik iets onrechtvaardig vond? Toen de medezeggenschapsraad op de middelbare school, waar wij met slechts twee leerlingen in zaten, vergeten was om ons uit te nodigen. Kennelijk namen ze ons niet serieus. Toen heb ik meteen de leerlingenraad opgericht.” Anas (24) denkt aan situaties waarin kinderen, en soms ook hijzelf, gepest werden: “Toen ik mijn schuwheid op school kwijt was, had ik de neiging om ertussen te springen. Dat de gepeste en niet de pester werd aangepakt, omdat die voor zichzelf opkwam, vond ik vaak onrechtvaardig.”

Gedreven

Esther begon als jurist. Vanaf 2011 bouwde ze samen met Marc Dullaert het instituut Kinderombudsman op: “We hadden niets, alleen een Excelbestand en een telefoonlijn. Toch zijn we gewoon gestart en

bekeken we zaken van ouders en kinderen die vastliepen in het systeem.” Inmiddels timmert ze aan de weg als programamanager voor UNICEF. Anas studeert nog. Na het mbo en zijn hbo-propedeuse is hij toegelaten tot het honoursprogramma Rechtsgeleerdheid van Universiteit Utrecht. Daarnaast is hij onder andere voorzitter van de UNESCO Jongerencommissie, voorzitter van de Wetswinkel Twente en lid en projectmedewerker van het Enschedese jongerenparticipatie-initiatief JONG053praatmee. Anas: “Ik doe veel, want het fascineert me hoe de hazen lopen.”

Allebei kunnen ze slecht tegen onrechtvaardigheid

Nog een overeenkomst tussen deze gedreven mensen? Ze gaan allebei vol voor de rechten van het kind en de jongere. Vooral als het gaat om

het naleven van het VN-Kinderrechtenverdrag, in het bijzonder artikel 3 (belang van het kind voorop) en artikel 12 (luisteren naar de mening van het kind).

Ambassadeurs

Esther geeft daar vorm aan met het UNICEF-programma Child Friendly Cities Initiative (CFCI), vrij vertaald als ‘kindvriendelijke gemeenten’. Volgens UNICEF begint een kindvriendelijke gemeente bij integraal beleid op basis van de kinderrechten en gaat dat over alle onderwerpen die het leven en de ontwikkeling van kinderen raken. Sinds 2022 biedt de organisatie gemeenten handvatten om kinderrechten om te zetten in beleid en praktijk. Bijvoorbeeld op het gebied van jeugdhulp, leerlingenvervoer, speeltuinen en huisvesting (zie ook QR-code). Esther: “In deze baan kan ik er aan de voorkant beter aan bijdragen dat kinderen niet tussen wal en schip vallen. Gemeenten zitten zo dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren en zien als geen ander wat er nodig is om hen goed op te laten groeien.”

Weliswaar is Enschede niet een van de zeven (en binnenkort zeven-tien) deelnemende gemeenten aan het UNICEF-programma, wel is de Twentse stad volgens Esther een ambassadeur voor jongerenparticipatie en het werken aan kinderrechten. “De gemeente biedt structuur en maakt serieus werk van het ophalen van de mening van kinderen en jongeren. Als gemeente zal je moeten investeren in een ambtenaar die goede gesprekken met hen kan voeren, maar dat hoeven geen ingrijpende investeringen te zijn”, ziet Esther bij CFCI-gemeenten.

Als ‘Trotse Tukker’ prijst Anas het bestuur van zijn 162.000 inwoners tellende woonplaats Enschede. Dat bestuur durft het aan om een stem te geven aan de 48.000 jongeren onder de 25: “Jongerenparticipatie was een bestuursopdracht van onze wethouder. Zarina Dihal-Chedi heeft het als projectleider vanuit de gemeente opgepakt en moest

zorgen voor een brede afspiegeling. Dat is haar gelukt. JONG053praatmee begon met vijf en binnenkort zitten we op twintig leden.”

Kindvriendelijk

Kindvriendelijk, wat verstaan Esther en Anas daar zelf onder? Esther: “Voor ons is dat een gemeente die over de volle breedte voldoet aan het Kinderrechtenverdrag. Dat begint bij: de belangen en de mening van het kind als eerste overweging meenemen. Als die basis op orde is, samen met de data, kom je ook een heel eind op andere thema’s.” Ze vervolgt: “Ga eens op een andere ooghoogte naar de omgeving kijken. Loop de straat eens door alsof je een driejarige of een puber bent. Dat geeft letterlijk een andere blik. Wij, als volwassenen, denken aan een parkeerplaats voor de deur en een soepele doorgang. Maar kinderen en jongeren hebben iets anders nodig van hun omgeving. Als dat andere denkproces op gang komt, reageren ambtenaren

Ga eens op een andere ooghoogte naar de omgeving kijken

enthousiast en verbaasd. En soms met weerstand, omdat een gemeente ook andere doelgroepen heeft. Maar het ontslaat je er niet van om de stem van de jongere mee te nemen, ook omdat zij geen stemrecht hebben.”

Anas haakt aan: “Voor mij betekent *childfriendly* dat je aan de behoeften van jongeren voldoet, zodat ze überhaupt in staat zijn om hun stem te laten horen. Er is veel nodig om jongeren in hun kracht te zetten en om te snappen waar het om gaat. Je moet rekening houden met het verschil in leeftijd en ervaring.” Over de start van JONG053praatmee: “We kregen geld van de gemeente en begonnen met een nulmeting. Wij wilden jongeren betrekken, maar willen zij wel betrokken worden? En op welke thema’s dan? De punten uit het coalitieakkoord namen we als uitgangspunt, zoals Sport en Ontspanning, Schoon en Veilig en Gelijke Kansen. Je kunt het wel over kernenergie of windmolens hebben, maar als dat niet op de agenda staat, houdt het heel snel op.”

Anas Kjidaâ:

Student Honoursprogramma
Rechtsgeleerdheid Universiteit
Utrecht, lid van JONG053praat-
mee, voorzitter UNESCO
Jongerencommissie, voorzitter
Wetswinkel Twente.

Esther Vreeburg:

Programmamanager Child
Friendly Cities Initiative (CFCI)
van UNICEF, begon haar loop-
baan als jurist en gerechtsse-
cretaris, was medeoprichter van
instituut Kinderombudsman.

Foto: UNICEF

Anas, hoe heb jij Esther nodig om te bereiken wat jij wil voor kinderen en jongeren?

Anas: “Mensen als Esther zijn essentieel. Wij kunnen ambassadeur zijn in onze gemeente, maar hoe zorgen we ervoor dat het bij het grote publiek terechtkomt en in Den Haag bij mensen die erover gaan? Vanuit UNICEF kan Esther

met gewicht ons verhaal brengen, want het ‘wc-eend-argument’ helpt ons niet verder. Welke boodschap dat is? Dat we niet zo gepolariseerd hoeven te leven want binnen ons zeer diverse JONG053 komen we er ook altijd uit. En de boodschap dat jongeren wel degelijk capabel zijn om mee te kunnen praten. Een van onze jongeren uit het praktijkonderwijs komt soms op een positieve manier gek uit de hoek, met een heel nieuw perspectief. Dat laat zien dat iedereen kan bijdragen.”

Esther, hoe heb jij Anas nodig om gemeenten kindvriendelijker te maken?

Esther: “Anas en JONG053 verrichten supermooi werk. Hun vertrekpunt is wat nodig is voor kinderen en jongeren. Die wensen halen ze niet alleen op bij de *usual suspects*, maar in een zo’n divers mogelijke groep. Juist ook bij die jongeren in het praktijkonderwijs die soms denken dat ze niet belangrijk zijn. Om daarna de boodschap verder te brengen en te vertalen voor de lokale en landelijke overheid. Die boodschap is veel

krachtiger als een jongere zelf een filmpje inspreekt of meegaat naar een ministerie.”

Kinderen en jongeren kunnen meepraten en agenderen.

Hoe blijf je als volwassene de verantwoordelijkheid dragen?

Esther: “We moeten ons met z’n allen realiseren dat we een taak hebben in het Kinderrechtenverdrag. Daar komen verantwoordelijkheden bij die je moet blijven uitvoeren. Als gemeente heb je wel een keus: jongeren kan je best laten meebeslissen bij bepaalde onderwerpen en daarvoor ook budget geven. Ik zag een kinderraad die het geld besteedde aan groene daken op drie bushokjes. De gemeente besloot dat voorbeeld te volgen. Door budget te geven laat je jongeren voelen wat ze belangrijk vinden en dan begrijpen ze ook dat niet alles kan. Het Kinderrechtenverdrag stelt dat we kinderen moeten begeleiden op een manier die past bij hun ontwikkelende vermogens. Dat geldt ook voor het delen van verantwoordelijkheden over gemeentelijke

vraagstukken. Al blijven volwassenen altijd eindverantwoordelijk voor de implementatie van het Kinderrechtenverdrag.”

Anas: “In het staatsrecht ligt de verantwoordelijkheid daar waar de bevoegdheden liggen. Jongeren kunnen lawaai maken en veel willen doen, maar de verantwoordelijkheid ligt wel degelijk bij de volwassenen. Je kunt kinderen en jongeren wel médeverantwoordelijk maken. Als je dat doet voelen jongeren meer urgentie en ook dat er aan een oplossing gewerkt dient te worden. Een klein voorbeeld in Enschede was onze verantwoordelijkheid voor het organiseren van een evenement over financieel rondkomen.”

Welke rol kunnen jeugd- en onderwijsprofessionals pakken in het kindvriendelijker maken van gemeenten?

Anas: “In Enschede hebben we een netwerk waarin een groep burgerschapsdocenten bij elkaar komt. JONG053 is voorstander van het experimenteren met maatschappelijke stages in het gemeentehuis. Hoe vet is het om een jongere te laten ervaren hoe het daar werkt? Dat is

Je kunt kinderen en jongeren wel médeverantwoordelijk maken

een gedeelde verantwoordelijkheid.”

Esther: “Scholen en de gemeente kunnen heel mooi met elkaar optrekken als het om bijvoorbeeld burgerschapsonderwijs en kinderrechten gaat. En jeugdprofessionals kunnen

werken vanuit het DNA van het kind, in plaats vanuit de capaciteit of de financiën van een instelling.”

Radicaal inzetten

Terugkerende vraag in *De Omwenteling 2025* is de vraag waar ook Esther vaak mee start als ze voor een groep staat: Wat zou het voor de samenleving betekenen als we veel radicaler zouden inzetten op de rechten van kinderen? “Een hele fijne openingsvraag. Als ik die vraag stel, gaan mensen glimmen. Onbewust hebben ze allemaal ideeën over hoe het mooier en beter wordt”, zegt Esther terwijl ook haar eigen gezicht oplicht. Anas: “Radicaler inzetten op kinderrechten kan werken als een steen die je in het water gooit en daarmee een positief effect heeft op de rest van de samenleving.”

Esther sluit zich daarbij aan: “CFCI draagt uit dat een kindvriendelijke gemeente een *city fit for all* is. Dat is een gemeente die voor het gros van de inwoners een fijne plek is. Het doet iets met hoe je je straten en je zorg inricht, hoe je kijkt naar onderwijs en de toekomst. Dat draagt bij aan het welzijn van iedereen.” Anas: “Het kan ook een minimale kwaliteitsborging geven: hoe goed en toegankelijk willen we dat een wijk is? Dat een kind net iets anders of meer nodig heeft dan de rest is geen verlies maar een plus voor iedereen.”

Hoe houden we het kindperspectief als in 2040 een kwart van Nederland 65+ is?

Esther: “Des te belangrijker om het gesprek te voeren met de kinderen en jongeren onder de 25 die dan leven. Belangrijk is dat politieke partijen inzetten op betekenisvolle participatie op alle niveaus, dus lokaal, provinciaal en landelijk. Niet per se met een jongerenpartij; de versplintering is

“Jeugdprofessionals
kunnen werken vanuit
het DNA van het kind.”

Foto: UNICEF

niet altijd behulpzaam en elke partij zou hierover na moeten denken.”

Anas: “Tegen politieke partijen in Enschede zeggen wij dat zij allemaal een partij voor jongeren moeten zijn, want dat zijn óók inwoners van onze stad. Verder is het voor ons belangrijk om noaberschap - het omkijken naar en respect hebben voor elkaar, verbroedering - in een nieuw jasje te steken en daarin jongeren centraler te zetten.”

Missie geslaagd

Wanneer is hun missie geslaagd? Een eenvoudig, doch ambitieus antwoord van Esther volgt: “Als alle 342 gemeenten kindvriendelijk zijn. In ieder geval de helft in 2040, dat is het streven.” Anas werkt de komende jaren toe naar een visitekaartje waar ADVOCAT op staat. “En dat mijn moeder ziet wat er van haar opvoeding terecht is gekomen en dat ik

nuttig ben voor anderen”, zegt hij met een glimlach.

Mooie laatste woorden van een bevlogen jongere, wellicht wel de Kinderombudsman van de toekomst, die samen met Esther duidelijk maakt hoe belangrijk kinderrechten zijn.

Lees meer over het UNICEF-programma voor kindvriendelijke gemeenten.

De lees-, luister- en kijktips van Esther Vreeburg/Anas Kjidaâ

- Artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag: Het recht op participatie (website UNICEF).
- Podcast *Vital Cities* – De Podcast, over meisjes, publieke ruimte en sport.
- UNICEF-video *Child Friendly Cities Initiative*.

NIEUW – van Bert Wienen, auteur van het Onderwijsboek van het Jaar:

Laat/d de pedagogische basis met rust!

Ouders, scholen, gemeenten, jeugdhulp, werkgevers (sport)verenigingen en kerken, wie maakt zich nu niet druk over het opvoeden van kinderen in deze tijd? Een veel gehoorde oproep is om vooral samen te werken aan een pedagogische basis. Maar wat als het wel heel erg druk wordt in die pedagogische basis of als iedereen daarin met andere dingen bezig is? Al die inzet lijkt niet te leiden tot meer kinderen en jongeren die zich goed voelen. **Daarom is het hoog tijd voor een ander perspectief.**

In dit boek verkent Bert Wienen de pedagogische basis en ziet hij die vooral als de mate waarin pedagogische relaties op elkaar zijn afgestemd. Het boek is een vervolg op zijn eerdere boek 'Van individueel naar inclusief onderwijs' dat in 2024 bekroond is tot Onderwijsboek van het Jaar.

Nu gaat zijn analyse een stap verder. Wat kan er rondom de school? Hoe bouwen we aan contexten waarin kinderen samen antwoord leren te geven op de vraagstukken van de toekomst? Dit boek geeft zo richting aan alle organisaties die verandering willen in het sociaal domein.

**Bestel nu via www.instondoboeken.nl
Of scan de QR-code**

"Het aanjagen van Jongerenparticipatie is nog steeds pionierswerk, ook al bestaat het Kinderrechtenverdrag al lang." Het neemt niet weg dat Eva Saeboe, senior aanjager Jongerenparticipatie, blij is dat ze dat mag doen in het Hart van Brabant. Want daar maken ze er echt werk van.

AANJAGER JONGERENPARTICIPATIE EVA SAEBOE:

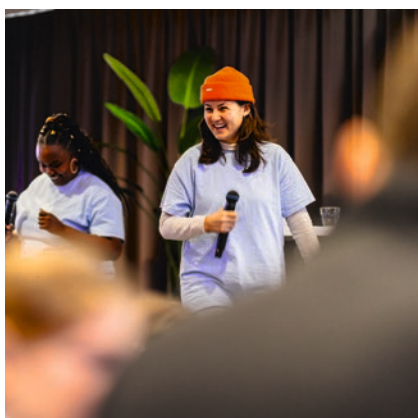
'Jongerenparticipatie is geen trucje'

Zelf hoeft Eva (30) niet zo nodig in de belangstelling te staan maar ze wil Jongerenparticipatie graag inbedden in het systeem. En dat doet ze met hart en ziel: "Het gaat niet om mij, maar om met elkaar een beweging te creëren waarin jonge mensen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. En om binnen de systeemwereld ruimte te maken voor menselijkheid." Ze is bescheiden, maar weet ook haar talenten te benoemen én te benutten. Ze werkt als senior aanjager van Jongerenparticipatie op het gebied van jeugdhulpbeleid bij het Innovatienetwerk Jeugd Hart van Brabant, in dienst van de gemeente Tilburg.

Vertaler

Noem iets niet te snel uniek, maar de functie van Eva komt redelijk in de buurt. In ieder geval in de manier waarop zij en haar collega's er in het Hart van Brabant* invulling aan geven: met geld, verantwoordelijkheid en invloed. "Ik ben geen jongerenwerker en ook geen beleidsmedewerker. Ik ben meer een doener en vertaler van de ene

naar de andere bubbel. Voor mij is er geen plek als deze waar ik zoveel mag uitproberen. En waar ik het vertrouwen en de vrijheid krijg om dichtbij jongeren te blijven en tegelijkertijd op overstijgende vraagstukken een stempel mag drukken."

Eva Saeboe:

Senior aanjager Jongerenparticipatie in de regio Hart van Brabant is afgestudeerd pedagoog en werkt samen met het onderwijs, welzijn en zorg.

Foto: LotsofLieve

Bruggen slaan tussen leefwerelden was ze in haar jeugd wel gewend. Ze is dochter van een islamitische Indonesische vader en een katholieke Nederlandse moeder. Opgroeïend in wat een kansarme wijk wordt genoemd ("Waar ik juist veel rijkdom en diversiteit zie"), ontwikkelde ze sensitiviteit voor mensen die wel en niet worden gezien. "Op zoek naar mijn eigen plek in de samenleving en hoe ik die voor anderen kan creëren, ben ik Pedagogiek gaan studeren. Mijn afstuderen viel samen met de Transitie Jeugd in 2015. Ik wilde dat beleid, naast de expertise van professionals en onderzoek van wetenschappers, gevoed wordt door ervaringskennis van jonge mensen. Dat vergroot de kans dat het beter aansluit op de mensen over wie het uiteindelijk gaat."

Mét de jeugd

Tijdens haar afstudeerstage richtte ze met haar collega's het regionaal jongerenparticipatienetwerk Samen met de Jeugd op. Om zo de leefwereld van jongeren en de systeemwereld van gemeenten met elkaar te verbinden.

Daar rolde een baan als junior aanjager uit. “Ik bewonder het lef van de toenmalige wethouders om te gaan voor transformatie en met middelen ruimte te maken voor verbetering en vernieuwing voor jeugdhulp, in de vorm van het Innovatienetwerk Jeugd. Niet *voor* de jeugd, maar *met* de jeugd.”

Vanaf dat moment presenteerde ze zichzelf actief als netwerk, ook al was dat nog in opbouw. “Onze Facebook-pagina was een startpunt voor de gevraagde en ongevraagde adviezen van jongeren aan beleidsmakers.

Niet voor de
jeugd, maar
met de jeugd

Waarom het belangrijk was om onszelf al een netwerk te noemen? Als je die wens uitsprekt sijpelt dat door in taal en in de systemen. Dat verspreidt zich als een olievlek, via de mensen die er hart voor hebben en die ook wensen dat het beleid meer vanuit de mensen zelf gemaakt wordt. En die daar vervolgens op aanhaken.”

Cultuurverandering

Met drie aanjagers en een online content manager heeft Hart van Brabant inmiddels een stevig team staan. “Dat zegt mij dat de regio steeds meer durft te investeren in het sociale weefsel. Voor beleidsmakers gaat er een wereld open wanneer ze de energie ervaren die collectieve ervaringskennis met zich meebrengt. Daarbij heb je wel iemand nodig die waakt voor de randvoorwaarden van het organiseren van betekenisvolle en structurele Jongerenparticipatie.

“Voor mij is er
geen plek als deze waar
ik zoveel mag uitproberen.”

Die bijvoorbeeld weet op welke momenten je structuur biedt, die werkvormen kiest waarop mensen aan gaan, en die zorgt voor een eerlijke en transparante terugkoppeling. Dat zijn andere skills dan beleidsmakers doorgaans hebben.”

Enthousiast gaat ze verder: “Jongerenparticipatie kost extra tijd, maar het levert ook veel op. In onze regio creëren we aan de voorkant de randvoorwaarden om mee te praten over jeugdbeleid: welke invloed hebben ze wel en niet, waar in het proces en in welke vorm? En dan gaat het vooral om het dóén.” En dat doen Eva en het team volop: “Zelf zit ik vooral op de regionale jeugdhulpontwikkelingen. Waar ik ook echt trots op ben is onze betrokkenheid bij de inkoop van zorgaanbieders. Een supercomplex proces. Daarin hebben we heel goed samengewerkt met de strateeg. Jongeren met jeugdhulpervaring kregen van ons training om hun ervaringskennis te delen. Om zo te kijken hoe we die kennis konden inzetten bij het

maken van het programma van eisen voor de inkoop van jeugdhulp.”

Concrete acties

Op het scherm aan de wand tovert Eva het KinderrechtenDagboek tevoorschijn: “De Dag van de Kin-

We zeggen dat we het zo belangrijk vinden, maar wat dóen we?

derrechten vieren we hier nu al tien jaar. Dan hebben we het met kinderen over: wat hebben jullie nodig om gezond, gelukkig en veilig op te groeien? Op die dag ervaren wethouders, beleidsmakers en jeugdprofessionals in speelse vorm wat er leeft bij kinderen, samen mét kinderen van 10 tot 12 jaar. Afgelopen jaar kozen

de kinderen voor het thema ‘natuur’ en lieten ze ervaren wat het buitenleven voor hen betekent en wat ze daarin nodig hebben. Tegelijkertijd is het ook een onderzoeksmiddel voor het lectoraat *Opvoeden voor de toekomst* van Fontys Pedagogiek. Dat leverde een praatplaat op, die de beleidsmaker nu gebruikt voor het gesprek over het speelbeleid. Door kinderen als startpunt te nemen begin je bij hun belevingswereld in het maken van je beleid.”

Ook vertelt Eva over een inwerkprogramma voor nieuwe wethouders in de regio: “De dag start met een kinderfoto uit hun eigen jeugd. Dan nodigen we ze uit om te vertellen over wat zij toen belangrijk vonden, en hoe ze zelf participeerden thuis, op school, in hun vrije tijd en online. En vragen we of ze een beeld hebben van hoe het nu is. Daarna geven we ze een bingokaart mee van plekken waar ze in hun gemeente naartoe kunnen gaan. Na een jaar komen we daar met de werkvorm ‘Over de streep’ op terug, en vertellen ze of ze bijvoorbeeld bij een activiteit van het jongerenwerk zijn geweest. Dat is om hen te prikkelen en te laten ervaren of ze hier echt mee bezig zijn geweest. We zeggen dat we het zo belangrijk vinden, maar wat dóen we?”

Menskracht

Wanneer is ze op haar gelukkigst in haar werk? “Als ik zie dat mijn werk jongeren in het hart raakt! Wanneer in de buitenwereld vorm krijgt wat er in hun binnenwereld speelt.” Geëmotioneerd vertelt ze over een jongen die ze kent en die het leven niet meer zag zitten: “Toen is hij betrokken geraakt bij het jongerenparticipatieproject rondom mentale gezondheid. Om dan te zien hoe hij weer betekenis vond en zijn eigen kracht weer kon voelen, dat ontroert me echt diep.

Dat vind ik zo knap van hem. Ik geef echt superveel om de mensen met wie ik werk, jong en oud.”

Het project waar Eva op doelt maakte grote indruk in de regio en daarbui-

Zorg voor een doener die de vertaalslag kan maken

ten. “Als aanjager wil ik vooral de *agency* van jongeren versterken, hun invloed laten voelen op hun eigen omgeving en de juiste tools daarvoor geven. Heel concreet deden we dat met het organiseren van het FKCD GEN FEST, een festival over mentale gezondheid. Dat kwam echt uit de jongeren zelf. Met twintig jongeren hebben we eerst tien sessies gedaan buiten het stadhuis, in Theaters Tilburg. De naam en het volledige programma zijn bedacht door de jongeren zelf. Ook hier was het Fontys Lectoraat betrokken bij het vastleggen van de ervaringen. Van silent disco tot spoken word en maskers knutselen; allemaal werkvormen waar data uitkwam van de mentale gezondheid van de 180 jongeren op het festival. Die energie die dag was echt tof en dan zie je dat zo’n onderwerp een dieper begrip en hoop kan geven. En het gaf nieuwe tools voor beleidsmakers in de aanpak van dit thema.”

Menskracht

Eva geeft mee: “Jongerenparticipatie is geen trucje, het is maatwerk. In iedere context is het weer kijken hoe we kunnen toepassen wat we geleerd hebben over de randvoorwaarden van betekenisvolle

Jongerenparticipatie. Elke keer kijken we of er bereidheid is om dit te ervaren en daar leren we weer van met elkaar. De insteek is zorgen dat ervaringskennis deel is van hoe we werken met elkaar. Of ik zelf te oud kan worden voor deze rol? Ik denk niet dat leeftijd per se meespeelt als je iemand in je team hebt die dicht bij de jongere generatie zit. Het gaat meer om de balans in het team.” Volgend jaar wordt ook wel het ravijnjaar genoemd vanwege een miljardenbezuiniging op het landelijke gemeentefonds. Ziet ze daar tegenop? “Dat vind ik wel spannend omdat onduidelijk is wat het daadwerkelijke effect voor ons zal zijn. Hoe sorteert je daar op voor? In 2026 komen er ook gemeenteraadsverkiezingen en dus een bestuurswisseling aan. Gelukkig heeft de bestuurscommissie Jeugd geld beschikbaar gesteld voor Jongerenparticipatie tot 2028. Daarom werk ik met de aanjagers in ons team aan een routekaart om ons fundament steviger vast te leggen.”

Voor andere regio’s die geïnspireerd raken heeft ze een advies: “Investeer in menskracht”, zegt ze nadrukkelijk. “Op andere plekken zie ik dat een beleidsmaker Jongerenparticipatie als thema erbij krijgt. Maar vergis je niet, het is een transformatie, een cultuurverandering binnen de organisatie. En de kans dat het ondergesneeuwd raakt is groot, dus maak uren vrij. Het kost tijd om iets te bouwen. Voor jongeren is een vast gezicht

en continuïteit ook heel belangrijk. En zorg voor een doener die de vertaalslag kan maken.”

Radicaler

De terugkerende vraag in *De Omwenteling 2025*: wat zou het voor de samenleving betekenen als we veel radicaler zouden inzetten op de rechten van kinderen? Eva denkt na: “Ik ben zó nieuwsgierig wat voor wereld dat zou brengen. Ik hoop op meer spelen, meer dromen en vertragen. Als je vertraagt, ben je in het moment en observeer je wat je voelt, ruikt, hoort en ziet. Ben je in verbondenheid met je hoofd, lichaam en hart en verbonden van mens tot mens en met de natuur. Hoe dat onze samenleving gezonder zou maken? Ik moet denken aan een gedicht van een vriend die sociaal ondernemer in de regio is:

We helen de ander
Zei de een
En de ander zei
Dat we een
hele zijn.”

** Regio Hart van Brabant bestaat uit de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.*

De lees- en kijktips van Eva Saeboe

- Boek van Tako Rietveld *Handboek Jeugdparticipatie*.
- Boek van Micha de Winter *Medemenselijk opvoeden. Samenlevingspedagogiek voor een hoopvolle en daadkrachtige generatie*.
- Website van Nationale Jeugd Raad *De bouwstenen van betekenisvolle Jongerenparticipatie*.

Hij is een van de grootste criticasters van uithuisplaatsingen, bijzonder hoogleraar Levi van Dam: "Maar vanuit het kinderrechtenperspectief radicaal kiezen voor 0 uithuisplaatsingen? Dat is een utopie. Het is ook een verworven kinderrecht dat we systematisch beschadigde kinderen een andere plek kunnen geven."

BIJZONDER HOOGLERAAR LEVI VAN DAM:

'Waar is onze collectieve verontwaardiging?'

Levi hoeft niet lang na te denken over de vraag welke situaties hem in de jeugdzorg het meest naar de keel grijpen: "De eenzaamheid van het uithuisgeplaatste kind, alleen op zijn of haar kamertje. En waar je op sommige plekken nog geen poster aan de muur mag hangen. Want die maakt prikgaatjes en dat is niet handig voor het volgende kind. 'Maak het niet te prettig voor ze, want dan blijven ze', hoorde ik in een crisisopvang. Hoe afschuwelijk is dat?" Alleen al om die reden heeft Levi een stellige ambitie: 5.000 minder uithuisplaatsingen in vijf jaar tijd. Op de in totaal 42.000 kinderen en jongeren die op dit moment niet thuis wonen.

Naar elkaar omzien

De interviewafsprake stond al drie maanden in de agenda. Tegen deze tijd hoopte Levi zijn nieuwe boek af te hebben. Een boek over dat

andere thema dat hem fascineert: de mentale gezondheid van jongeren. Tijdens zijn oratie voor de leerstoel 'Veerkrachtig Opgroeien' aan de Universiteit van Amsterdam kwam hij vorig jaar met een opvallend onderzoeksresultaat. Langlopend epidemiologisch onderzoek laat zien dat het aantal jongeren met mentale gezondheidsproblemen al dertig jaar stabiel is.

Wat wel is veranderd? Jongeren zijn beter geworden in het verwoorden van psychische klachten. En het aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp en -zorg steeg aanzienlijk, van 1 op de 27 naar 1 op de 7 nu. Levi: "In dit boek wil ik laten zien waar het jeugdzorgstelsel ooit is begonnen, maar ook wat we voor jongeren kunnen doen. Dat zit meer in het collectieve, in het naar elkaar omzien. Daarom ben ik zelf met de

Mentale Wasstraat bezig; bijeenkomsten voor grote groepen, onder meer gericht op normaliseren."

Uit eigen ervaring

Levi is vaak openhartig over zijn persoonlijke ervaring met het mentorschap van zijn oom en de uithuisplaatsing van zijn nichtje. Ook tijdens dit interview illustreert hij zijn betoog met eigen ervaringen. Levi, tevens orthopedagoog: "Die ervaringen hebben me fel gemaakt. Daardoor ben ik niet altijd de makkelijkste bij

5.000 minder
uithuisplaatsingen
in vijf jaar tijd

dit onderwerp. Ik denk anders, emotioneel gaat het dieper. Het heeft mijn werk verrijkt omdat ik de gelaagdheid beter snap. Als je zelf zoiets meemaakt, kijk je meer vanuit het perspectief van de familie en omstanders naar uithuisplaatsing.”

Maar de schaduwkant van uithuisplaatsing zag de inmiddels 42-jarige Levi al veel eerder. “Op mijn 19e was ik slaapwacht in de jongerenpsychiatrie. Als jongen uit Purmerend was ik niet gewend aan het drugsgebruik en de gevaarlijkheid van Amsterdamse jongeren. Een keiharde wereld en een G-kracht in hun ontwikkeling. Ik dacht dat ik deze jongeren ging helpen maar dat werd een desillusie.” Niet zo verwonderlijk dat cijfers ook laten zien dat uithuisgeplaatste jongeren (in de pleeg- en residentiële zorg) twee keer zoveel kans hebben op problemen in het latere leven.

Waarom grijpen we volgens hem naar het middel van uithuisplaatsing? “Uit pure onmacht. Die ligt eraan ten grondslag, van ouders, betrokken hulpverleners, de politieagent, de docent. Bij mijn nichtje voelde ik die onmacht zelf ook. Haar vader, mijn oom dus, heeft een licht verstandelijke beperking en ik ben aangesteld als zijn mentor. Na zijn scheiding zei mijn tante dat ze niet meer voor mijn nichtje kon zorgen. Hoewel mijn nichtje na uithuisplaatsing het best fijn had in het gezinshuis, raakte ze toch beschadigd in wie ze is. Want zij was de enige in het gezin die op haar vijftiende thuis weg moest.”

Te vaak uit huis

Dit jaar zond de VPRO de prijswinnende serie *Een valse start, 100 dagen in de jeugd- en gezinszorg* uit. De serie laat het dagelijkse leven in een gezinshuis en gezinsobservatie zien. Je zou verwachten dat

Levi alles heeft *gebinged*. “Nee”, zegt hij eerlijk, “Ik vond het lastig om te blijven kijken. Doen we het nog steeds op deze manier, dat wij tegen zij? Er zaten zeker goede groepsleiders tussen, maar bij sommige vroeg ik me af waarom ze dit vak doen. Ik begrijp het wel want ik heb zelf ook gezinsobservaties gedaan. En bij de moeder van mijn nichtje was het thuis naar mijn idee ook een zootje, maar wie ben ik om mijn normen daarop te projecten?”, vraagt hij zich hardop af.

Hij vervolgt: “De openheid van de jeugdzorgaanbieder in de serie vind ik wel stoer. En dapper. Dat hebben we nodig om het over de jeugdzorg te kunnen hebben.” Het is niet alleen het gesprek dat hij als bijzonder hoogleraar wil aanwakken: “Collectieve verontwaardiging is wat ik wil dat we voelen, net zoals bij de toeslagenaffaire. Verontwaardiging

Levi van Dam:

Sinds 2024 bijzonder hoogleraar Veerkrachtig Opvoeden aan de Universiteit van Amsterdam (gefinancierd door St. Levvel), orthopedagoog, mede-initiator van JIM, Jouw Ingebrachte Mentor en Garage2020.

Foto: Kirsten van Santen

over de mate van uithuisplaatsingen in ons land. Nu blijft het een soort jeugdzorgdiscussie, terwijl het een discussie van ons allemaal moet worden.” Volgens Levi vinden we het veel te normaal dat Nederland bij uithuisplaatsing op plek 4 staat van vijftien Westerse landen. Met meer dan veertigduizend kinderen zijn we ver verwijderd van Italië, waar het minst aantal kinderen niet thuis opgroeit.

Nee, geen enkel land kent nul uithuisplaatsingen

Radicaal

5.000 minder uithuisplaatsingen in vijf jaar, dat wil hij in ieder geval. “Een duidelijk ambitie en een richting helpt.” Kan het ook radicaler, zodat we nog meer opkomen voor de rechten van het kind? Levi glimlacht: “Het wordt me vaker gevraagd en ik wil altijd netjes blijven. Maar nul uithuisplaatsingen, zoals de Beweging van 0 wil, gaat ‘m niet worden. Een nobele utopie die wel een inspirerend vertrekpunt kan zijn. Maar ik noem liever een getal waarvan we denken dat het haalbaar is. Of ik daarmee het systeem in stand houdt? Nee, geen enkel land kent nul uithuisplaatsingen.” Daarnaast noemt hij het ook een kinderrecht om een veilige plek te krijgen als je écht niet meer thuis kunt blijven.

Wanneer vindt hij het geoorloofd om een kind weg te halen bij de ouders? Een stevig antwoord volgt: “Als een kind aantoonbaar stelselmatig verwaarloosd en mishandeld wordt, én als die situatie niet op te heffen is.

Stel dat iemand ontslagen is, in een verslaving verdwijnt en tot bepaald wanhopig gedrag komt. Als die persoon met goede ondersteuning weer naar een normale situatie terug te krijgen is, dan moeten we dat doen. Bij mishandeling is de grens duidelijk, maar bij verwaarlozing kan die grens subjectief zijn. In een gezin zoals dat van mijn nichtje eten ze minder groente en fruit dan dat ik gewend ben, is hun persoonlijke hygiëne anders en leven er allerlei dieren in huis. Maar dit is hoe zij leven, hun habitat. Met je eigen wortels groei je het mooist, zeg ik altijd, daar moet je mee dealen.”

Met je eigen wortels
groeit je het mooist

Afbouwen

Stellig: “Uithuisplaatsingen afbouwen kan echt. Met structureel beleid en *steady* beleidsmakers die koers houden. Dat zie je in andere landen, maar ook in een regio als Utrecht”, licht hij toe. “Daarbij geloof ik niet dat residentiële instellingen hierin het voortouw zullen nemen. Dan krijg je het waterbedeffect; waar de een afbouwt, bouwt de ander weer op. En individuele professionals zijn te klein voor zo’n groot maatschappelijk vraagstuk. Dit moet je minstens op het niveau van een regio aanpakken, anders schiet het niet op. Als individu kan je wel het verschil maken door het sociale netwerk te vergroten en het vinden van zelfgekozen mentoren. Instellingen kunnen daar veel meer op sturen.”

Daarmee komt het gesprek op de JIM-aanpak, Jouw Ingebrachte Mentor. In 2016 ontwikkelde Levi

deze aanpak samen met Suzanne de Ruig. Een JIM is een door de jongere zelfgekozen natuurlijke steunfiguur en vertrouwenspersoon, die ook een adviseur is voor de ouders en professionals. Dit kan bijvoorbeeld een tante, buurman, maar ook een zorgprofessional zijn. “We hebben het helaas vanaf het begin niet goed bijgehouden, maar ergens tussen de tien- en twintigduizend jongeren hebben al een JIM gehad. Voor veel jongeren is een JIM het laatste sprankje hoop dat weer aanwakkert. Een mentor die zegt: ‘Ik geloof in jou.’ Ook hebben we 6.500 hulpverleners getraind om jongeren aan te sporen een JIM te kiezen.”

Verdragen

JIM bestaat zo’n tien jaar, is een gevalideerde methode en veel gezinnen en professionals zijn enthousiast. Maar het aantal uithuisplaatsingen loopt niet terug. Werkt het dan niet voldoende? Of zouden er zonder deze methode misschien nog meer uithuisplaatsingen zijn geweest? “Ik geloof in JIM en zie aan de resultaten dat het werkt, maar soms ben ik gedesillusioneerd. Daarin moeten wij ook naar onszelf kijken. We zagen bijvoorbeeld dat na onze training van professionals, de helft ermee aan de slag ging. Maar een vriend zei laatst tegen me: ‘Jullie hebben jongeren in een penibele situatie in ieder geval geholpen met iemand die er voor hen is.’” Bescheiden: “Of mijn lat te hoog ligt? Rupsjenooitgenoeg is me wel eens verweten, maar ik heb de lat van uithuisplaatsingen niet eens omlaag gekregen.”

Wat kun je doen als je níét uit huis plaatst? Levi noemt het verdragen van onze onmacht een belangrijke stap. “Haal je een kind weg, dan verplaats je de problematiek, vaak naar een plek die ook niet veilig is.” Om bij

zijn eigen familie te blijven: die zou volgens hem geholpen zijn geweest met intensievere thuisbegeleiding en vooral praktische ondersteuning. “Ga gewoon helpen door de was op te ruimen en zorg dat er gekookt wordt, liefst een beetje Schijf van Vijf-achtig. In Nederland zetten we geen huishoudelijke hulp in, maar wel een hbo-plus-medewerker die allerlei doelen komt stellen. Zet liever in op vaardigheden en basiszekerheid. Zo zou een gegarandeerd basisinkomen voor mijn tante, in plaats van een baan op een taxibus, veel hebben gescheeld.”

Ga gewoon helpen
door de was op te
ruimen

Nuchter gaat hij verder: “Accepteer dat je bij sommige gezinnen tot 18 jaar of zelfs levenslang hulp moet bieden. Richt dat goed in. En activeer en positioneer het netwerk om een gezin heen.” Als het niet anders kan dan uit huis plaatsen, welke vorm vindt Levi dan acceptabel? In de Mulock Houwer-lezing somde hij het op: netwerkpleegzorg, pleegzorg en pas in de laatste plaats residentiële zorg (waar hij ook een gezinshuis toe rekent). Ook wil hij dat een kind niet vaker dan twee keer mag worden doorplaatst.

Niet voor de Bühne

Levi kent momenten in zijn strijd waarop hij het bijltje erbij neer wil gooien. Maar daarvoor is hij toch te veel een vakidoot. Die zich bewust is van het feit dat de teller voor ‘5.000 minder in vijf jaar’ al zes maanden loopt: “Ik doe dit niet voor

Foto: Kirsten van Santen

“Haal je een kind weg, dan verplaats je de problematiek.”

de Bühne. Als ik een uitnodiging voor een inspiratielezing bij een gemeente krijg, doe ik dat alleen als we ook echt iets aan die uithuisplaatsingen gaan doen. Anders ga ik niet. Ook heb ik bij de VNG, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een presentatie gegeven over wie wat te doen heeft in de 42 jeugdzorgregio's. Teleurstellend dat maar drie regio's met ons in gesprek wilden. Ik ben blij met de VNG, die onze 5.000 minder uithuisplaatsingen meeneemt in hun afspraken met het Rijk. Ook stel ik een monitor voor, want iemand moet het gewoon ieder jaar gaan bijhouden. Een Kinderombudsman Uithuisplaatsing voor de komende vijf jaar, daar voel ik wel wat voor. De tenenkrommende verhalen van jongeren

en het enorme jeugdzorgbudget legitimeren dat.”

Mentaal sporten

Levi vernieuwt met zijn hoofd en hart, schrijft een voormalige collega op LinkedIn. “Een mooi compliment”, zegt hij glimlachend. Welk verschil wil hij over vijftien jaar hebben gemaakt voor de generatie die nu wordt geboren?

“Ik hoop dat we dan naast fysieke sportverenigingen ook mentale sportverenigingen hebben. Buurthuizen-in-een-nieuw-jasje, coole plekken waar je het kunt hebben over mentale gezondheid. Ook hoop ik dat we onze technologische omgeving beter hebben geregeld. En dat wij als volwassenen onze copingstrategieën beter kunnen uitleggen aan jongeren.”

De lees-, luister- en kijktips van Levi van Dam

- Artikel *What is the Power Threat Meaning Framework?* van British Psychological Society.
- DTx Podcast met Eugene Borukhovich over nieuwste therapeutische technologische ontwikkelingen.
- Documentaire *The Alpinist*.

Lees-, luister- en kijktips

Tips van Marlene van Steensel

- Boek van Rinke Verkerk *Het hele dorp wist het*.
- Podcast (AD) *De verloren zaak van José*.
- Radio-uitzending Argos (VPRO/HUMAN) *Achter de voordeur met de fraudevoorspellingen van de overheid*.

Tips van Lars Westra/Marc Dullaert

- Onderzoeksrapport *Een Jonge Blik op Kinderrechten* van het Kinderrechtencollectief.
- Podcast *Samen voor Kansengelijkheid – met Lars Westra*.
- TEDxHaarlem Youth *Why we must listen to the voices of children*.

Tips van Sara Berk/Koen Caminada

- Videoserie *Uitgezocht* van Het Jeugdjournaal.
- Boek *Why Nations Fail* van Daron Acemoglu & James A. Robinson.
- Podcast *Dr. Kelder en Co*: afleveringen over economie en ongelijkheid.

Tips van Esther Vreeburg/Anas Kjidaâ

- Artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag: Het recht op participatie (website UNICEF).
- Podcast *Vital Cities* - De Podcast, over meisjes, publieke ruimte en sport.
- UNICEF-video *Child Friendly Cities Initiative*.

Tips van Eva Saeboe

- Boek van Tako Rietveld *Handboek Jeugdparticipatie*.
- Boek van Micha de Winter *Medemenselijk opvoeden. Samenlevingspedagogiek voor een hoopvolle en daadkrachtige generatie*.
- Website van Nationale Jeugd Raad *De bouwstenen van betekenisvolle Jongerenparticipatie*.

Tips van Levi van Dam

- Artikel *What is the Power Threat Meaning Framework?* van British Psychological Society.
- DTx Podcast met Eugene Borukhovich over nieuwste therapeutische technologische ontwikkelingen.
- Documentaire *The Alpinist*.

En verder:

- Marlene van Steensel: *De Erfschat*
- Lars Westra: *Het recht op een stem*
- Marc Dullaert e.a.: *Changemakers*
- Koen Caminada e.a.: *Een zeker bestaan*
- Levi van Dam: *Met je eigen wortels groei je het mooist*

